

Д. А. Сидоренко

**ПРАКТИЧНІ ПОРАДИ
ДЛЯ ВОДІЇВ ТА ПОЛІЦЕЙСЬКИХ**

Харків
«ПРАВО»
2019

Сидоренко Д. А.

С34 Практичні поради для водіїв та поліцейських / Д. А. Сидоренко. – Харків : Право, 2019. – 124 с.

ISBN 978-966-937-668-8

Автомобіль – джерело підвищеної безпеки. Тому цілком логічно, що сфера правового регулювання дорожнього руху та забезпечення його безпеки представлена великою кількістю законодавчих та інших нормативно-правових актів, повністю опанувати які просто фізично неможливо.

У зв'язку з цим на підставі правового аналізу такої нормативної бази і була написана ця книга, в якій детально представлено, яким чином має відбуватися спілкування водія і поліцейського в рамках правового поля: від зупинення транспортного засобу до оскарження постанови у справі про адміністративне правопорушення.

Книга стане корисним «кишеньковим помічником» як для водіїв (у разі необхідності юридично грамотно апелювати необґрунтованим звинуваченням у порушеннях правил дорожнього руху), так і для поліцейських (з метою недопущення випадків, коли у водіїв виникають сумніви щодо законності вимог чи правомірності дій поліцейських).

Водночас ці практичні поради не повинні розглядатись як інструмент для уникнення відповідальності за вчинення правопорушень у сфері дорожнього руху та забезпечення його безпеки.

УДК 351.78

СКОРОЧЕННЯ

АБД	– автоматизована база даних.
БВПД	– безоплатна вторинна правова допомога.
ДОПНВ	– дорожнє перевезення небезпечних вантажів.
ДСТУ	– державний стандарт України.
ДТП	– дорожньо-транспортна пригода.
ДФС	– Державна фіскальна служба України.
ЄДР	– єдиний державний реєстр.
ЄДРПОУ	– єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань.
ІПН	– ідентифікаційний податковий номер.
КАС	– Кодекс адміністративного судочинства України.
КМУ	– Кабінет Міністрів України.
КПК	– Кримінальний процесуальний кодекс України.
КУпАП	– Кодекс України про адміністративні правопорушення.
МВС	– Міністерство внутрішніх справ України.
МТСБУ	– Моторне (транспортне) страхове бюро України.
Нацполіція	– Національна поліція.
ОСЦПВ	– обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності.
ПДВ	– податок на додану вартість.
ПДР	– Правила дорожнього руху.
ПДФО	– податок на доходи фізичних осіб.
Укравтодор	– Державне агентство автомобільних доріг України.
Укртрансбезпека	– Державна служба України з безпеки на транспорті.

1. ЗУПИНЕННЯ ТРАНСПОРТНОГО ЗАСОБУ

1.1. Способи зупинення

Перше, з чого розпочинається спілкування поліцейського з водієм транспортного засобу, це його зупинення. ПДР визначає декілька варіантів для такої дії, зокрема вимога про зупинення транспортного засобу може подаватися за допомогою:

- руки, що вказує на автомобіль та подальше місце його зупинки;
- сигнального диска з червоним сигналом чи світлоповертачем (водночас жезл не може використовуватись для зупинення, оскільки він призначений виключно для регулювання дорожнього руху);
- увімкненого пробліскового маячка червоного або синього і червоного кольору та/або спеціального звукового сигналу;
- гучномовного пристрою.

Зупиняючи транспортний засіб, поліцейський повинен розуміти, що вимога про зупинення повинна бути:

✓ **завчасною**, тобто такою, що не змусить водія різко маневрувати або екстрено гальмувати – поліцейський повинен подавати сигнал про зупинення таким чином, щоб водій мав можливість побачити його заздалегідь, за 50–100 м до місця, в якому він повинен зупинитися.

Якщо поліцейський вказує водію зупинитися в місці, де зупинка заборонена, незважаючи на це, водій повинен зупинитися з дотриманням ПДР (п. 2.4 ПДР).

Побачивши транспортний засіб, який рухається в попутному напрямі з увімкненим проблісковим маячком червоного або синього і червоного кольорів, водій зобов'язаний

зупинити свій автомобіль біля правого краю проїзної частини. При цьому, якщо такий транспортний засіб рухається в зустрічному напрямку, а дорога має розділювальну смугу, водій не зобов'язаний зупиняти свій автомобіль. Побачивши транспортний засіб, який рухається в попутному напрямі з увімкненим проблісковим маячком лише синього кольору, водій не зобов'язаний зупиняти свій автомобіль, якщо він не створює йому перешкоди для руху, тобто не змушує його маневрувати, зменшувати швидкість або зупинитись. У такому разі водій зобов'язаний дати такому транспортному засобу дорогу та забезпечити його безперешкодний проїзд.

✓ **зрозумілою** – якщо поліцейський зупиняє транспортний засіб за допомогою гучномовця, водій зможе зупинити транспортний засіб лише у тому разі, якщо відповідна вимога йому зрозуміла, тобто поліцейський чіткою та розбірливою мовою вказав марку, модель та номерний знак транспортного засобу, який він зупиняє (якщо поліцейський у своїй вимозі про зупинення зазначає лише марку транспортного засобу, водій не зобов'язаний здогадуватися, чи стосується така вимога його автомобіля, чи поліцейський зупиняє інший транспортний засіб такої ж марки).

✓ **законною**, тобто такою, яка здійснюється у спосіб та за допомогою засобів, які дозволені, – наприклад, використання поліцейськими для зупинення транспортного засобу пробліскових маячків дозволяється виключно у тому випадку, якщо вони мають відповідний дозвіл на їх встановлення і використання, виданий МВС.

Окремо слід зазначити, що навіть за умови невідповідності вимоги про зупинення хоча б одному із зазначених критеріїв водію все ж таки краще зупинити транспортний засіб (та в подальшому вказати поліцейському, які саме недоліки присутні у його вимозі про зупинення). Можливо, поліцейський зупиняє транспортний засіб не у зв'язку з правопорушенням, а для отримання від водія допомоги чи з метою його опитування або вказати водію на технічні несправності автомобіля.

1. ЗУПИНЕННЯ ТРАНСПОРТНОГО ЗАСОБУ

Слід пам'ятати, що у разі, якщо водій не виконав законної вимоги поліцейського щодо зупинення транспортного засобу, поліцейський може застосувати примусове зупинення (шляхом використання водометів, бронемашин та інших спеціальних транспортних засобів).

Як виключний поліцейський захід примусу поліцейський уповноважений застосовувати вогнепальну зброю для зупинення транспортного засобу шляхом його пошкодження у винятковому випадку – якщо водій своїми діями створює загрозу життю чи здоров'ю людей та/або поліцейського.

При цьому примусове зупинення транспортного засобу забороняється застосовувати:

- ⊗ до мототранспорту;
- ⊗ до транспортного засобу, що здійснює перевезення пасажирів;
- ⊗ на гірських шляхах, ділянках шляхів з обмеженою видимістю, залізничних переїздах, мостах, естакадах, шляхопроводах, у тунелях.

1.2. Зовнішній вигляд та поведінка поліцейського

Одразу після зупинення транспортного засобу поліцейським водій повинен впевнитися в тому, що зовнішній вигляд поліцейського відповідає вимогам, встановленим наказом МВС від 19.08.2017 №718 «Про затвердження Правил носіння однострою поліцейських», а саме у наявності:

- ✓ головного убору встановленого зразка;
- ✓ погонів (на ділянці плечових швів або бортах пілочок);
- ✓ нарукавного знаку органу, підрозділу Нацполіції (на правому рукаві вище погона);
- ✓ нарукавного знаку «ПОЛІЦІЯ» (на лівому рукаві вище погона);
- ✓ нагрудного знаку із зазначенням спеціального жетона (на лівій пілочці вище лінії грудей або по низу застібки сорочок з короткими рукавами).

Крім того, при виконанні службових обов'язків на проїзній частині або в темну пору доби поліцейський зобов'язаний носити спеціальний жилет.

Поліцейському заборонено:

- ⊗ розміщати знаки розрізнення не на своїх місцях;
- ⊗ носити предмети цивільного одягу;
- ⊗ перебувати у забрудненому, зношеному форменому одязі;
- ⊗ перебувати без головного убору;
- ⊗ розміщувати на форменому одязі сторонні предмети.

Також поліцейському суворо заборонено знімати з однострою чи приховувати нагрудний знак, а також будь-яким іншим чином перешкоджати прочитанню інформації на ньому або фіксуванню її за допомогою технічних засобів (ч. 3 ст. 20 Закону України «Про Національну поліцію»).

Відсутність хоча б одного знаку розрізнення або приховування нагрудного знаку є підставою для водія вважати, що особа, яка його зупинила не являється поліцейським.

СЛУЖБОВЕ ПОСВІДЧЕННЯ. Згідно з вимогою ч. 3 ст. 18 Закону України «Про Національну поліцію» звертаючись до особи, або у разі звернення особи до поліцейського, поліцейський зобов'язаний назвати своє прізвище, посаду, спеціальне звання та пред'явити на її вимогу службове посвідчення, надавши можливість ознайомитися з викладеною в ньому інформацією, не випускаючи його з рук.

Законом не визначено, яку кількість разів поліцейський зобов'язаний пред'явити службове посвідчення, відповідно, якщо водій не встиг повністю ознайомитися з даними, зазначеними в службовому посвідченні поліцейського, або забув такі дані, або має бажання переписати чи зафіксувати такі дані, поліцейський зобов'язаний пред'явити своє службове посвідчення стільки разів, скільки від нього будуть це вимагати

(при цьому категорично не рекомендується зловживати таким правом).

ПОВЕДІНКА ПОЛІЦЕЙСЬКОГО. Поліцейський повинен звертатися до водія на «Ви», проявляти у спілкуванні з ним такт та повагу (цікаво, що водія та й будь-яку іншу особу жодний законодавчий чи підзаконний нормативно-правовий акт не зобов'язує звертатися до поліцейського на «Ви»).

Якщо під час спілкування з поліцейським у водія або іншого учасника дорожнього руху виникли сумніви щодо законності його вимог або правомірності його дій (зокрема, якщо зовнішній вигляд особи, яка представляється поліцейським, не відповідає встановленим вимогам, якщо поліцейський приховує нагрудний знак або відмовляється пред'явити службове посвідчення, не проявляє належної поваги до водія) водій або інший учасник дорожнього руху може:

- ☞ зробити поліцейському усне зауваження та вимагати від нього діяти виключно в рамках законодавства;
- ☞ звернутися на «гарячу лінію» Нацполіції (0-800-50-02-02) для підтвердження особи поліцейського (якщо існують сумніви щодо того, чи являється поліцейським особа, яка видає себе за такого, у зв'язку із неперед'явленням поліцейським службового посвідчення або його пред'явленням таким чином, що особа не змогла повністю ознайомитися з ним, чи у зв'язку з невідповідністю зовнішнього вигляду поліцейського встановленим вимогам) або з метою підтвердження його повноважень (якщо поліцейський не може обґрунтувати законність своїх дій);
- ☞ попросити поліцейського викликати його безпосереднього керівника на місце зупинення транспортного засобу;
- ☞ звернутися до чергової частини Нацполіції (102) для виклику іншого патруля або представників відділу моніторингу Нацполіції.

Скарга на неправомірні дії або бездіяльність поліцейського може бути подана як в письмовій, так і в усній формі.

Відповідно до ст. 250 КУпАП під час адміністративних проваджень здійснюється прокурорський нагляд, який полягає

в перевірці законності дій поліцейських та правильності застосування ними заходів впливу за адміністративні правопорушення.

Якщо застосування поліцейським заходів впливу (як заходів примусу, так і заходів забезпечення у справах про адміністративні правопорушення або слідчих (розшукових) дій у кримінальних провадженнях) здійснюється з явними порушеннями вимог законодавства, тобто такі заходи не є законним, виправданим, особа, щодо якої вони застосовуються, або інша уповноважена нею особа має право звернутися до прокуратури.

1.3. Використання фото-, відеотехніки

Крім того, що поліцейський має представитися та на вимогу пред'явити службове посвідчення, він зобов'язаний на підставі ч. 2 ст. 31 та ч. 2 ст.40 Закону України «Про Національну поліцію» у разі використання фото-, відеотехніки (яка повинна працювати виключно в автоматичному режимі) попередити про це водія, а також розмістити інформацію про таку техніку на видному місці.

При цьому водій транспортного засобу або інший учасник дорожнього руху має право заборонити поліцейському здійснювати фото-, відеозйомку, оскільки відповідно до норми ст. 307 Цивільного кодексу України фото-, кіно-, теле- чи відеозйомка фізичної особи допускається лише за її згодою.

Виключення становлять випадки зйомки відкрито на вулиці та в громадських місцях (громадським місцем є частина будь-якої будівлі, споруди, яка доступна або відкрита для населення, в т.ч. під'їзди, підземні переходи, стадіони). Проте, знаходячись у транспортному засобі, який не являється громадським місцем, особа може заборонити поліцейському проводити зйомку (звичайно ж, якщо така зйомка не пов'язана з фіксуванням правопорушення).

Ігнорування поліцейським такої заборони є порушенням прав і свобод, передбачених у ст. 32 Конституції України.